

בבא בתרא ע"א

משנה

לא את הבור ולא את הגת ולא את השובך בין חרבין בין ישובין
המוכר את השדה אפילו אמר לו כל מה שבתוכה
לא מכר לא את הבור ולא את הגת ולא את השובך
שבשדה. והמוכר ששייר אחד מאלו, רבי עקיבא אומר, צריך ליקח לו דרך.
וחכמים אומרים אינו צריך. ומודה רבי עקיבא בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו
צריך ליקח לו דרך. מכר בור גת או שובך לאחר ועיכב לעצמו את השדה, רבי
עקיבא אומר אינו צריך ליקח לו דרך, וחכמים אומרים צריך ליקח לו דרך. במה
דברים אמורים? במוכר אבל בנותן מתנה¹⁸³ נותן את כולה¹⁸⁴.

האחין שחלקו זכו בשדה זכו בכולה, אפילו בבור וגת
בכולה
ושובך שבשדה, כיון שזה נוטל שדה אחת וזה נוטל
שדה אחת כנגדו התכוונו להסתלק זה משל זה¹⁸⁵ ¹⁸⁶. המחזיק בנכסי הגר החזיק
בשדה החזיק בכולה, קנה אפילו חרוב המורכב וסדן השקמה ואפילו שהם נחשבים
כשתי שדות מפני שהיא כשתי שדות שאין ביניהם מצר.

המקדיש את השדה הקדיש את כולה, מפני שהמקדיש בעין יפה מקדיש כמו
שנותן מתנה נותן בעין יפה. רבי שמעון אומר, המקדיש את השדה לא הקדישם,
מפני שהמקדיש דעתו כדעת המוכר ולא הקדיש אלא את מה שפירש החרוב
המורכב ואת סדן השקמה¹⁸⁷.

183 כגון המוכר בית ושדה שלא עיכב דרך ללכת לבורו ולדותו ולגת אבל לא למכור יותר ממה שמכר בכלל שדה דברים שאינם שדה.

184 כל אלו שאמרו לא מכר ואפילו אלו שאינם בכלל מה שבתוכה כגון חרוב המורכב וסדן השקמה ובור וגת ושובך, וכן מוכח בהקדש וה"ה לכולם. משום שנותן בעין יפה נותן יותר מדאי ואפילו מה שאינו בכלל שדה הואיל וקבוע בתוך השדה. אבל אם יש מעות בשדה או תבואה תלושה שאינה צריכה לקרקע או כל דבר שלא הוצרך לתנא דמתני' להזכיר ולומר שלא מכר משום שהוא דבר פשוט שאינו בכלל שדה כלל ודאי לא קנה אותו מקבל מתנה. רשב"ם.

185 אבל אפשר לומר שיש לו להיות לו דרך לפנימי על החיצון כרב כמו שפרשנו את הטעם לעיל (דף סה.) שא"ל אדור בשדה שלי כי היכי שדרו בה אבותי. רשב"ם.

186 וא"ת איך אמרו כאן שזכו בכולה לרב שאמר לעיל יש להן דרך זה על זה משום שמוכר בעין רעה מוכר. וי"ל שהוא לא משום עין יפה אלא משום שהם רוצים להסתלק זה מזה ואין משיירים לכל אחד אלא הצריך לחלקו כגון דרך. תוס'.

187 שאע"ג שבמכירת השדה אינם מכורים כאן הם מוקדשים כמו שפרשים בגמ'. רשב"ם

נותן מתנה היה לו לפרש מוכר לא שואלת הגמרא, במה שונה מי שמכר ממי שנתן
היה לו לפרש

מתנה? אפילו אם נותן מתנה נותן בעין יפה יותר
ממוכר, הרי יש פעמים שאינו נותן אלא מה שמפרש, אבל לא נתן דבר שאינו
בכלל כמו אלו ששנינו בהם שלא מכרם? פירש יהודה בן נקוסא לפני רבי, הנותן
פירש לו את הכל ולכן קנה את הכל, וזה לא פירש. שואלת הגמרא, הרי בשניהם
כתבה המשנה בסתם שלא פירש? אלא ההבדל, שנותן מתנה כיון שרגיל ליתן
בעין יפה, אם אין בכוננתו לתת בעין יפה, היה לו לפרש ולשייר לעצמו את הבור
הגת והשובך וכל אלו שבמשנה, וכיון שלא שייר הפסיד. אבל המוכר שהמעוה
אנסוהו לא מכר אלא את מה שפירש¹⁸⁸.

הגמרא מביאה מעשה, באדם שאמר תנו לפלוני בית שמחזיק מאה חביות, ונמצא
בבית מאה ועשרים חביות. אמר מר זוטרא, הרי אמר לו מאה ולא מאה ועשרים,
ויטול מאה והשאר ישאיר לנותן. אמר רב אשי, הרי למדנו שבמתנה נותן בעין
יפה, ואמר מאה שהעריך שכך יש שם, אך נתן לו בכל אופן.

ר"ה א' אע"ג שא' הקונה ב' אילנות לא
קנה קרקע שייר ב' אילנות יש לו קרקע
למדנו במשנה, שלת"ק המקדיש מקדיש
בעין יפה. אמר רב הונא, אפילו שחכמים
אמרו במשנה לקמן הקונה שני אילנות¹⁸⁹ בתוך של חבירו הרי זה לא קנה את
הקרקע שביניהם ושחוצה להן, שלא קנה אלא לפירות כל זמן שהאילן יתקיים¹⁹⁰.
מכר קרקע ושייר שני אילנות לפניו יש לו קרקע, שהמוכר מכר לו את הקרקע
בעין רעה ושייר לעצמו את הקרקע של האילנות.

ואומרת הגמרא, שרב הונא אמר זאת אפילו לרבי עקיבא, שאף שסובר שמוכר
בעין יפה מוכר, זה רק בבור ודות שלא מכחישים בקרקע, ולכן לא חשש לשייר
מן הקרקע סביב הבור ואת הדרך לבור¹⁹¹. אבל באילנות שמקלקלים את הקרקע

188 ואפילו אם יש מי שרגיל למכור בעין יפה מסתמא אין לומר כן שיד לוקח על התחונה, שלא היה לו לפרש.
ורבינו חננאל פירש שהיה לקונה לפרש כיון שהוא נותן דמים אינו מתבייש מן המוכר, ומשלא הזקיק למוכר
לפרש לו הפסיד. אבל למקבל מתנה יש בושה מן הנותן ואין לו לפרש ולשאול לו בור וגת ושובך, ועל הנותן מוטל
לברר זאת ואם לא פירש קנה הכל. רשב"ם.

189 אבל ג' חשיבי שדה אילן וקנה קרקע ביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו ואם מתו יש לו קרקע כמו ששנינו
לקמן בהמוכר את הספינה. רשב"ם.

190 והוא לחכ' שא' בעין רעה מוכר אבל לר"ע יש לו קרקע ליטע אחרים במקומם אם ימותו כמו שמוכח לקמן
במקדיש ג' אילנות בזה אחר זה, שלא הקדיש קרקע. ואמרו אי ר"ע הא מוכר בעין יפה מוכר, וכ"ש מקדיש.
ומכאן שבמוכר ב' אילנות לחבירו שדומה לג' אילנות בזה אחר זה קנה קרקע עם האילן. וכן אמרו בחזקת הבתים
(מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר"ע ורבנן. ואע"ג שמעמידים לקמן את הסיפא שמדברת בג' אילנות
אפילו כר"ע הרישא אינה כר"ע. רשב"ם.)

191 תוס' הקשו לפי רשב"ם שלר"ע שאמר בעין יפה מוכר קנה אילן אחד יש לו קרקע מה רב הונא אמר אף על
גב דאמרי רבנן הקונה ב' אילנות אין לו קרקע כו'. משמע שאם היה אומר שקנה קרקע לא היה חידוש במשייר ב'
אילנות דיש לו קרקע. ומה אמרו ואפילו לר"ע וכו' הרי לדבריו קנה אילן אחד יש לו קרקע. וי"ל שאמרו אע"ג
שחכמים אמרו שבב' אילנות לא קנה קרקע ובג' קנה משום שהקרקע לא הלכת אחר האילנות אלא כשיש ג' ולא
בב', ולא מטעם עין יפה. אפ"ה בשייר הקרקע והלכת אחר שנים. ובודאי ללא הטעם של עין יפה היינו אומרים

שייר מן הקרקע עם האילנות, אף לחזור וליטע במקומן אם יזקינו. מפני שאם נאמר שלא שייר, הלוקח יאמר לו עקור אילנך כשימות וצא מכאן. ואנו עדים שלכן עיכבן לעצמו שיהיו כאן לעולם כמו שהיה לו כח זה באילנות הללו עד עכשיו¹⁹² 193.

המקדיש שדה לא הקדיש אלא חרוב ומביאה הגמרא את מה ששנינו במשנתנו, רבי המורכב הואיל וינקים מהקדש שמעון אומר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא

חרוב המורכב וסדן השקמה. מכל אלו שאמרו שלא מכר עם השדה לא הקדיש אלא את חרוב המורכב וסדן השקמה אבל שאר אילנות הם קדושים ממילא בכלל שדה, כמו שהם מכורים מסתמא בכלל שדה. ושנינו בברייתא על המשנה, מה טעם אמר רבי שמעון שחרוב וסדן הם מוקדשים יותר מכל אלו שלעיל, הרי מקדיש הוא כמוכר שלא הקדיש אלא דברים ששייכים לשדה? כיון שהוא הקדיש את השדה בעין יפה והקדיש אפילו את מקום החרוב והסדן, ונמצא שהם גדלים מקרקע הקדש וגידולי הקדש הם הקדש. שואלת הגמרא, אם נאמר כרב הונא שבאילנות הכל מודים שמשׂייר קרקע¹⁹⁴ יניקת האילנות, מדוע החרוב והסדן קדושים, הרי אינם יונקים מקרקע הקדש אלא ממה ששייר לעצמו?

עונה הגמרא, שרבי שמעון אמר כרבי עקיבא רבו, שמוכר בעין יפה מוכר את הכל וכן המקדיש, ולא שייר מהקרקע כלום, בין דרך לבור ודות, בין קרקע ליניקת האילנות¹⁹⁵. ורב הונא אמר כחכמים שבעין רעה מוכר, ושייר לעצמו ממה שמכר בין דרך לבור ודות ובין קרקע ליניקת אילנות¹⁹⁶ 197. שואלת הגמרא, אם כן

שבשנים קנה קרקע, וכל שכן בשייר שני אילנות לפניו שיש לו קרקע. תוס'¹⁹² אבל בלוקח אילנות אין לומר שלקחו לצורך כל הימים וליטע אחרים במקומם מפני שאדם עשוי לקנות קרקע לזמן וקנאו לפירות. רשב"ם.

193 רשב"ם פי' עקור אילנך לכשייבש. ותימה מה הכח בזה מנין שאינו רוצה לעולם להסתלק מן הקרקע ואין ה"נ שיכול לומר לו עקור אילנך לכשייבש. ועוד ממה שאומרים אח"כ שיחזור וישתול אותם משמע שעד עכשיו מה שאמרו יש לו קרקע הוא לזרוע תחת האילן ועל זה לא מפרשים שום טעם. ועוד קשה שמשמע שיש לו יותר בקרקע כשמשׂייר לפניו ב' אילנות ממה שיש לו דרך כשמשׂייר בור ודות לר"ע. ובלוקח הוא להפך שקנה ב' לא קנה קרקע, וקנה בור ודות יש לו דרך לר"ע. ונראה לר"י לפרש שאם לא היה משׂייר קרקע יאמר לו עקור אילנך לאלתר, ולכך הוא זקוק הוא לשייר את הקרקע ליניקת האילן, ומיגו שירד לשייר משׂייר גם קרקע לזרוע סביב האילן, וליטע אחר במקומו לכשייבש. אבל בלוקח לא שייד לומר מתוך שמכר ליניקת האילן מכר גם לזרוע סביב וליטע אחר במקומו שמה שהמוכר רוצה הוא מוכר ומה שרוצה משׂייר, אבל הלוקח אינו קונה אלא מה שהמוכר רוצה למכור לו. תוס'.

194 תימה לר"י ולר"ת, מ"מ לא מדנפשייהו ינקי שלא שייר אלא חוצה לו כמלא אורה וסלו והאילן יונק ט"ז אמה. וי"ל שר"ש לא מחלק ואמר אפילו בחרוב ושקמה שענפיו יוצאים חוץ לט"ז אמה שהקדיש. והרי אינם יונקים משדה הקדש שקנה את כל הקרקע שתחת ענפיו וחוצה להן כמלא אורה וסלו, או שכשהוא מוכר לאחרים הלוקח לא קנה אלא חוצה להן כמלא אורה וסלו, אבל כשמשׂייר לעצמו משייר כל צורך יניקת האילן. תוס'.

195 אבל לא שייר לומר עין יפה ועין רעה לגבי מוכר בכלל שדה דברים שאינם בכללו שמה שלא פירש לא מכר. ועכשיו הגמרא חזרה ממה שאמרו לעיל ואפילו לרבי עקיבא כו'. רשב"ם.

196 ובמסקנא מעמידים את דברי ר"ה אפילו לר"ע וכן אמרו בחזקת הבתים פשיטא מכר קרקע ושייר האילנות לפניו יש לו קרקע ואפילו לר' עקיבא כו'. והגמרא לא תירצה שר"ש סובר המקדיש בעין יפה מקדיש יותר ממוכר, שלא שייר לעצמו כלום, מפני שא"א לומר כך שא"כ לא מדמים אותו לא למוכר ולא לנותן מתנה.

197 תימה לרשב"א מנין זה פשוט לו?, אם משום שלרבנן במשׂייר בור ודות יש לו דרך וכ"ש כשמשׂייר אילן א"כ מסתבר יותר שמשׂייר יותר קרקע עם האילן משמשׂייר דרך עם בור ודות. והרי בלוקח לרבי עקיבא כשקנה בור

מה חידוש רב הונא, הרי אם חכמים מוכר בעין רעה ומשייר לעצמו דרך לבור ודות כל שכן שמשייר לעצמו את יניקת הקרקע? עונה הגמרא, שרב הונא מחדש שלחכמים משייר קרקע, שגם אם יפלו יוכל לחזור וישתול אותם, מה שאין בדות ובור שאם יפלו אין לו יותר דרך¹⁹⁸.

ודות יש לו דרך. וכשקנה אילן אין לו קרקע. ואור"י שהטעם שירד לשיורא לרבנן הוא פשוט ואפילו בלא רב הונא יודעים שהטעם שירד לשיורא מועיל לרבנן לשייר קרקע עם האילן כמו דרך עם בור. תוס' 198 ומתחילה ידענו דשרב הונא לבא להשמיע שאם נפלו יחזור וישתלם, אבל הגמרא לא העלתה לומר שיש שום חידוש בדברי רב הונא אלא ואפילו לר"ע כו', ולכן כיון שלא אמרים את האפי' הקשו שהוא פשוט. רשב"ם.

